

Tarve luontolähtöisen hyvinvoinnin tuottamisen osaamiselle kasvaa

Reeta Sipola, agrologi (ylempi AMK), projektisuunnittelija, Teollisuuden ja luonnonvarojen osaamisala, Lapin ammattikorkeakoulu

Asiasanat: ennakointi, osaamistarve, koulutus, green care

Kuinka luontolähtöisen osaamisen tarve näkyy osaamistarpeiden ennakoitutyössä?

Koulutuksen kehittämisessä tarvitaan osaamistarpeiden ennakointia, jotta valmistuvilla opiskelijoilla olisi valmiudet vastata nykyisen ja tulevan työelämän muutoksiin. Opetushallitus tuottaa ennakointitietoa nimenomaan ammatillisesti suuntautuneen koulutuksen sisältöjen kehittämiseen. Ennakoinnilla pyritään arvioimaan, millaista osaamista työelämässä tulevaisuudessa tarvitaan ja millaisten tietojen, taitojen ja osaamisen tulisi nousta esiin koulutuksessa ja tutkintojärjestelmässä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämät koulutustoimikunnat ovat ennakoitukarttatyöskentelyssään 2014-2016 määritelleet kymmenen tärkeintä yhteiskunnallisen muutoksen tausta-ajuria, jotka on esitelty ministeriön julkaisussa Muutosilmiöitä koulutuksen rajapinnoilla (2017). Koulutusaloittain tehdyssä selvityksessä on kerätty arvioita eri alojen koulutuksen järjestäjiltä, opetushenkilöstöltä, työnantajilta ja työntekijöiltä yhteiskunnan eri sektoreilta. Yhteenvedossa eniten painoarvoa ovat saaneet ne teemat, jotka ovat nousseet esiin useiden eri alojen arvioissa. Seuraavassa on näistä tausta-ajureista esitelty luontolähtöisen hyvinvoinnin tuottamisen kannalta keskeisimmät muutosvoimat. (Opetushallitus 2018).

Arvojen, normien ja ideologioiden muutos nousi raportissa erittäin tärkeäksi vaikuttimeksi, joka kilpaili kaikkien muutosvoimien ykkössijasta tehokkuuteen ja tuottavuuteen liittyvän muutosvoiman kanssa. Arvoja ja ideologioita käsittelevä kokonaisuus sisältää muun muassa terveyteen, hyvinvointiin, ekologisuuteen, eettisyyteen ja luonnosta vieraantumiseen liittyviä

teemoja, jotka kaikki ovat mukana luontolähtöisen hyvinvoinnin tuottamisessa. (Kuoksa, T. & Hakala, S. 2017, 8). Koulutuksessa ja työelämässä tämä näkyy ihmisten hakeutumisessa entistä useammin omaa identiteettiään ja arvojaan vastaaviin tehtäviin.

Toisena merkittävänä muutosvoimana nimettiin poliittiset linjaukset, lait ja budjetointi. Tämä muutosvoima vaikuttaa monien alojen kehitykseen, haastavana koettiin erityisesti lainsäädännön linjaukset ja arvaamattomuus. Erityisesti koulutus-, sosiaali-, kulttuuri- ja talouspolitiikassa lainsäädännön vaikutus kehitykseen nähtiin merkittävänä. (Kuoksa, T. & Hakala, S. 2017, 8). Luontolähtöisten palvelujen tuottamiseen vaikuttaa voimassa oleva lainsäädäntö ja linjaukset mm. tarjolla olevien palvelujen tukikelpoisuudesta. Kansaneläkelaitos on keväällä 2018 teettänyt raportin eläinavusteisesta kuntoutuksesta (Haapala, E. & Suomela-Markkanen, T. 2018). Tämä osaltaan kuvaa uudenlaisten luontoavusteisten palveluiden kysynnän kasvua ja muuttuvia osaamistarpeita.

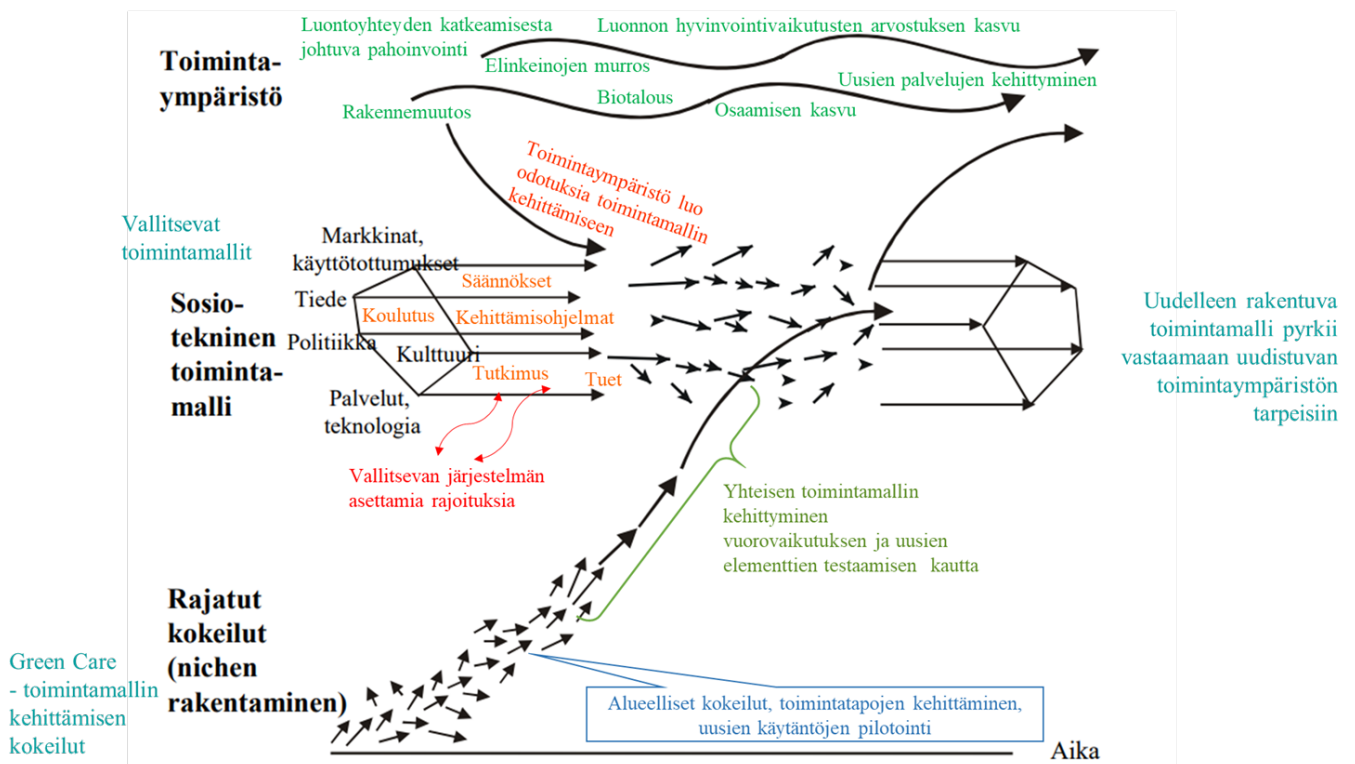
Kolmas tärkeä muutosvoima oli rakennemuutos, kaupungistuminen, yhtenäiskulttuurin ja työn muutos. Tätä muutosvoimaa pitivät tärkeänä erityisesti luovien alojen koulutustoimikuntien edustajat. Hyvinvointi-, palvelu- ja tuotantoaloja edustavissa toimikunnissa tämä teema sai yllättävän vähän huomiota. (Kuoksa, T. & Hakala, S. 2017, 9). Perinteisesti vahvaksi koetuilla aloilla ei ole välttämättä helppoa ennakoita rakennemuutosta, sillä vallitsevaan tilanteeseen on helppo sokeutua. Olemassa olevia toimintatapoja kannattaisi alkaa muuttaa jo ennen kuin muuttuvan toimintaympäristön paine alan ulkopuolelta siihen pakottaa.

Neljäntenä luontolähtöisen hyvinvoinnin tuottamiseen liittyvänä tärkeänä muutosvoimana oli talouden kehitysnäkymät, yhteiskunnallinen ja taloudellinen hyvinvointi. Tämä teema oli tärkeä useiden toimikuntien listauksissa, mutta raportissa huomioitiin, että palvelujalojen listauksissa tätä muutosvoimaa ei mainittu. (Kuoksa, T. & Hakala, S. 2017, 9). Voiko tämä merkitä sitä, että perinteisillä palvelualoilla ei vielä nähdä, miten yhteiskunnallisen hyvinvoinnin kasvu ja suurempi palveluiden hankkimiseen käytettävissä oleva rahamäärä voivat muuttaa nykyistä palveluntarjontaa?

Työelämän tarpeet ohjaavat suunnittelua ja uudistavat toimintaympäristöä

Green Care -osaamisen kehittäminen valtakunnallisesti yhtenäisellä koulutuksella on lähtenyt alan kasvusta ja elinkeinojen rakennemuutoksesta, jotka muuttavat olemassa olevaa

toimintaympäristöä ja luovat painetta vallitsevien toimintamallien muutokselle. Luontolähtöisten palvelujen kysynnän kasvuun vastatakseen eri alojen yritykset, tutkijat ja järjestöt ovat todenneet tarpeen kehittää monia-laiselle ja kehittyvälle toiminnalle yhteinen tieto- ja osaamisperusta. Yhtenäisyys varmistaa laatua, vakiinnuttaa alaa ja tuottaa sille osaavia yrittäjiä, työntekijöitä, kouluttajia ja kehittäjiä. Tällä vuorovaikutteisella kehittämisellä ja erilaisilla kokeiluilla pyritään vastaamaan palvelumarkkinoiden muutokseen ja luomaan muuttuvan toimintaympäristön tarpeita palveleva malli.

Kuvio 1. Systeminen muutos Green Care –toiminnassa. Reeta Sipola 2018, mukailen Geels 2002 ja Saranummi 2009.

Nykyajan työelämässä on sekä Opetushallituksen ennakoitutyön että Green Care -koulutuksen kehittämiseen osallistuneiden tutkimus- ja kehittämisorganisaatioiden, oppilaitosten, yhdistysten ja yritysten näkemyksen mukaan muutosvoimia, jotka luovat tarvetta nykyistä laajemmalle luontolähtöisen hyvinvoinnin tuottamisen osaamiselle. Muutosvoimien aiheuttamaa yhteiskunnan toimintamallien kehittymistä on kuvattu yllä olevassa kuviossa 1. Arvojen muuttuminen ja luonnon arvostuksen kasvu muokkaavat asiakastarpeita, ja palveluja räätälöidään entistä yksilöllisemmin. Samalla palvelut muodostavat entistä monialaisempia kokonaisuuksia,

kun yksilön tarpeet huomioidaan aikaisempaa kokonaisvaltaisemmin ja pyritään noudattamaan yhden luukun periaatetta. Kokonaisvaltaisuuden myötä tarve toimialoja yhdistävälle osaamiselle kasvaa. Saman työntekijän täytyy yhä useammin hallita oman ydinalansa lisäksi ainakin jonkin verran myös muiden toimialojen osaamista ja pystyä yhdistämään osaamista ja verkostoja työssään.

Green Care -perusopintokokonaisuus täydentää työelämässä tarvittavaa osaamista

20 opintopisteen Green Care -perusopintokokonaisuus on nyt pilotoinnin ja kehittämisen jälkeen saatu valmiiksi ja se tulee tarjolle avoimen ammattikorkeakoulun tarjontana syksyn 2018 aikana. Opintokokonaisuutta tarjotaan Green Care -koulutusverkoston yhteistyönä valtakunnallisesti. Tarjonta jaksotetaan siten, että verkoston eri oppilaitokset käynnistävät viiden opintopisteen laajuisia opintojaksoja vuorotellen eri aikoihin. Näin opintojen aloitusmahdollisuuksia on useamman kerran vuodessa. Verkkopainotteisiin opintoihin osallistuminen on mahdollista kauempaakin, sillä lähiopiskelua on vain yksittäisiä päiviä. 20 opintopisteen peruskokonaisuus muodostuu neljästä viiden opintopisteen jaksosta, jotka on kuvattu kuviossa 2.

- Luonnon hyvinvointivaikutukset vaikuttavuuden perustana
- Luontosuhteen ja ohjaustaitojen merkitys toiminnassa
- Toimintaan liittyvät peruskäsitteet
- Monialainen toimintakenttä
- Toiminnan laatutyö

Perusteet -jakso antaa valmiudet ymmärtää luonnon vaikuttavuutta Green Care -toiminnan perustana sekä tietoa ja välineitä yksilölliseen luontosuhteen tarkasteluun ja tukemiseen. Opintojaksolla opitaan erottamaan Green Care -toiminta muusta luontolähtöisestä toiminnasta ja se luo vahvan perustan alaan liittyvistä käsitteistä, laatutyöstä ja toimintakentästä.

Green Care

Asiakkuudet ja toimintaympäristöt

- Keskeiset asiakkuudet ja asiakkaiden kohtaaminen
- Asiakkaiden erityistarpeet ja hyvinvointitavoitteet
- Toimintaympäristöjen analysointi ja muokkaaminen
- Oman alueen erityispiirteiden hyödyntäminen toiminnassa

Asiakkuudet ja toimintaympäristöt -jakso antaa valmiudet tarkastella ja analysoida toimintaympäristöjä ja muokata niitä Green Care -toimintaan soveltuvaksi. Opintojakso kehittää osaamista asiakkaiden erityistarpeiden huomioimiseen ja hyvinvointitavoitteiden määrittämiseen joita Green Care -toiminnalla voidaan tukea.

Green Care

Menetelmät ja toimintamuodot

- Menetelmien ja toimintamuotojen hyvinvointivaikutukset
- Menetelmät ja toimintamuodot käytännössä
- Laatu, vaatimukset ja verkostojen mahdollisuudet

Menetelmät ja toimintamuodot -jakson suorittaminen antaa valmiudet erilaisten Green Care -menetelmien tarkasteluun ja niiden vaikuttavuuden analysoimiseen. Opintojaksolta saa monipuolisen ymmärryksen menetelmistä ja toimintamuodoista sekä valmiuksia laadukkaan toiminnan tuottamiseen ja verkostoitumiseen eri aloilla.

Green Care

Palvelun tuottaminen

- Palvelun kehittäminen ja kuvaaminen
- Palvelun kriittinen arviointi
- Palveluliiketoiminnan suunnittelu yrityksessä tai organisaatiossa
- Osaamisen kartoittaminen kehitystyökaluna
- Palvelutoiminnan kehitys ja trendit

Palveluntuottaminen -jakso antaa valmiudet määrittellä Green Care -liiketoiminnan erityispiirteet sekä kehittää ja suunnitella Green Care -palveluja. Opintojaksolta saa välineitä Green Care -toiminnan kehittämiseen yritystoiminnan lisäksi myös julkisen sektorin palvelujen, virkistyspalvelujen ja järjestötoiminnan näkökulmista.

Kuvio 2. Green Care –perusopintokokonaisuuden rakenne

Perusopintokokonaisuus on tarkoitettu omaa ammatillista osaamista täydentäväksi koulutukseksi palveluntuottajien ja työntekijöiden lisäksi Green Care -alan asiantuntijoille, kehittäjille, opettajille, ohjaajille, kouluttajille, neuvojille sekä palvelujen ostajille. Lisäksi korkeakoulujen tutkinto-opiskelijat voivat täydentää osaamistaan näillä opintojaksoilla. Koska koulutus on

suunnattu näin laajalle kohderyhmälle, on yhteisten kompetenssien määrittäminen ollut haasteellista. Perusopintokokonaisuudessa on päädytty kolmeen kompetenssiin, joiden nähdään kehittävän työelämässä tarvittavaa luontolähtöisen hyvinvoinnin tuottamiseen liittyvää osaamista laajasti eri alojen tarpeisiin soveltuen (kuvio 3). Kompetenssit tuottavat yhteisen tietoperustan ja osaamista Green Care -toiminnan määrittelyyn, luontolähtöisten menetelmien hyödyntämiseen ja yhteiskunnallisen kehityksen edistämiseen Green Care -toiminnan kautta.

Kompetenssi	Kuvaus
Green Care -toiminnan määrittely	Kuvaa opiskelijan osaamista Green Care -toiminnan vaikuttavuuden ymmärtämisessä. Green Care -toiminnan vaikutukset yksilölle, toiminnan erityispiirteiden tunnistaminen ja toiminnan erottaminen muista hyvinvointia edistävästä menetelmistä ovat edellytyksiä sille, että opiskelija pystyy hyödyntämään Green Carea laajemmissa yhteyksissä.
Luontolähtöisten menetelmien hyödyntäminen osana ammatillisuutta	Korostaa erityisesti ammatillista toimintaa ja sisältää keskeiset osaamiset joiden kautta opiskelija pystyy tuottamaan ja kehittämään Green Care -palveluja. Tätä osaamista Green Care –palvelujen tuottamisen periaatteista tarvitaan esimerkiksi johtotehtävissä tai palvelujen ostajana toimimisessa.
Yhteiskunnallisen kehityksen edistäminen Green Care -toiminnan kautta	Kuvaa osaamista toimia osana yhteiskunnan verkostoja eri tasoilla. Opiskelijat osaavat arvioida alan kehittämistoimia ja edistävät luontolähtöisen hyvinvoinnin hyödyntämistä eri tehtävissä.

Kuvio 3. Green Care –koulutuksen kompetenssit

Opiskelijaryhmien monialaisuus on Green Care -koulutuksen toteutuksessa rikkaus, sillä eri aloja edustavat opiskelijat tuovat yhteisiin keskusteluihin omat näkökulmansa ja vertaisoppimiselle on erinomaiset edellytykset. Monialaisuus on opintosisältöjen lisäksi huomioitu mm. tehtävissä, jotka on suunniteltu siten että niitä on mahdollista soveltaa opiskelijan oman ammattialan ja kiinnostuksen mukaan. Tämä lisää motivaatiota ja antaa jo työelämässä mukana oleville opiskelijoille mahdollisuuden hyödyntää aikaisempaa osaamistaan.

Lähteet

Opetushallitus 2018. Koulutus- ja osaamistarpeiden ennakointi. Verkkosivut viitattu 7.8.2018.
https://www.oph.fi/tietopalvelut/ennakointi/koulutus_ja_osaamistarpeiden_ennakointi

Kuoksa, T. & Hakala, S. 2017. Muutosilmiöitä koulutuksen rajapinnoilla. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2017:9.

https://www.oph.fi/download/184428_Muutosilmioita_koulutuksen_rajapinnoilla.pdf

Haapala, E. & Suomela-Markkanen, T. 2018. Kysely eläinavusteisesta terapiasta.

https://www.kela.fi/avoterapiat/-/asset_publisher/9LvHjB0eIBYB/content/raportti-elainavusteisen-kuntoutuksen-kyselytutkimuksesta